

Пернарівська О.О.
студентка,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Вартісним вираженням масштабів, структури та характеру зовнішньоекономічних операцій країни та її участі у світовому господарстві є платіжний баланс.

За формою складання платіжний баланс є статистичним звітом, у якому в систематизованому вигляді наведено сумарні дані про зовнішньоекономічні операції резидентів країни з резидентами інших країн (з нерезидентами) за певний період (місяць, квартал, рік).

Аналіз динаміки платіжного балансу України за 2010–2016 роки свідчить про постійне існування від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі України (різниці експорту та імпорту товарів та послуг) [5], [6]. При цьому до 2013 року воно зростало (майже в 4 рази порівняно з 2010 роком), а в 2014 та 2015 роках почало різко скорочуватись (в 9 разів порівняно з 2013 роком). В 2016 році від'ємне сальдо торговельного балансу знову зросло з 1 704 млн. дол. США до 5 470 млн. дол. США. Скорочення від'ємного сальдо відбувалось на тлі скорочення як експорту товарів та послуг, що зумовлено подіями в східному регіоні України, так і імпорту товарів та послуг, темпи скорочення якого були ще вищими, ніж темпи скорочення експорту. Негативною тенденцією є те, що в 2016 році експорт товарів продовжував скорочуватись, а імпорт товарів та послуг почав зростати.

Основними зовнішньоторговельними партнерами України є країни СНД та ЄС, на які припадає 62,5% всього товарообігу. При цьому Росія була і залишається і найбільшим експортером, і найбільшим імпортером України. За підсумками 10 місяців 2017 року до п'ятірки найбільших експортерів України входять Росія, Польща, Туреччина, Італія та Індія, на які припадає 32,5 % сукупного експорту (рис. 1).

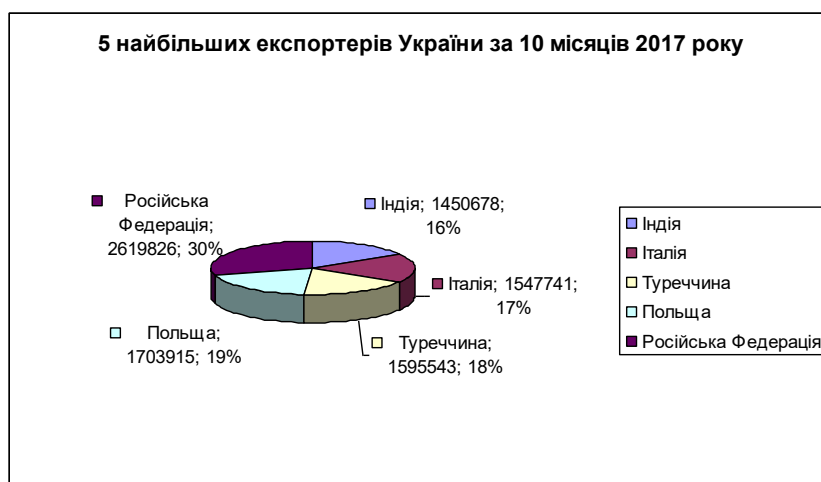

Рис. 1. Регіональна структура експорту України в 2017 році
[побудовано на основі даних Держкомстату України]

За підсумками 10 місяців 2017 року до п'ятірки найбільших імпортерів України входять Росія, Німеччина, Китай, Польща, Білорусь, на які припадає 50,3% сукупного імпорту (рис. 2).

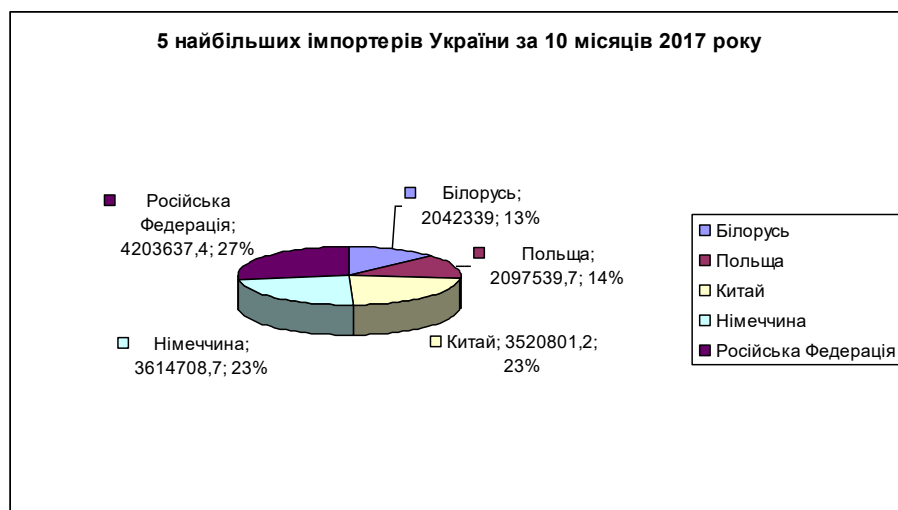

Рис. 2. Регіональна структура імпорту України в 2017 році
[побудовано на основі даних Держкомстату України]

На поліпшення сальдо платіжного балансу України в цілому впливає позитивне сальдо балансу оплати праці, але з 2013 року воно почало скорочуватись, відновивши в 2016 певне зростання.

Загальний рівень відкритості системи міжнародних економічних відносин визначається ступенем відкритості її підсистем та суб'єктів, насамперед національних економік.

В якості показника відкритості може слугувати питома вага експорту (експортна квота) та імпорту (імпортна квота) у валовому внутрішньому продукті (ВВП) [3]. Для України ці показники за даними за 2016 рік становлять 52,5% та 58,7% відповідно, що свідчить про достатньо високий зв'язок економіки України із світовим господарством.

З метою підтримки рівноваги платіжного балансу держави розробляється та реалізується валютна політика. Вітчизняна система валютного регулювання характеризується надмірною зарегульованістю, складністю та необґрунтованою бюрократизацією [2], [4]. Нинішню валютно-курсову політику в Україні можна охарактеризувати як політику плаваючого (гнучкого) обмінного валютного курсу, перехід до якої відбувся з 2014 року. До того періоду в Україні проводилась фактично політика регульованого обмінного курсу, суть якої зводилась до утримання курсу гривні до іноземних валют (в основному щодо долара США) в межах дуже вузького коридору, що призвело до суттєвого скорочення офіційних золотовалютних резервів держави.

Індикатором зміни цінової конкурентоспроможності вітчизняних товарів по відношенню до продукції, що виробляється в країнах-основних торговельних партнерах України є індекс реального ефективного обмінного курсу гривні. Його економічний зміст полягає у відображенні зміни обмінного курсу, відкоригованого на рівень інфляції в Україні та в країнах-торговельних

партнерах. Відповідно зростання РЕОК вказує на те, що конкурентоспроможність вітчизняних товарів на світових ринках та на внутрішньому відносно закордонних аналогів знижується. При зниженні РЕОК відбувається зростання конкурентоспроможності вітчизняних товарів внаслідок порівняно менших темпів інфляції або номінальної девальвації національної валюти [1].

Аналіз динаміки індексу РЕОК з 1999 року вказує на те, що найвище його значення спостерігалось всередині 2008 року, коли його значення перевищувало 1,2, а найнижче значення було на початку 2015 року, коли воно становило 0,54. Звідси випливає, що найкращі умови для конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світовому ринку існували в 2015 році, коли гривня знецінилась до 24 гривень за долар і спостерігалась суттєва інфляція, а найгірші – до середини 2008 року, коли гривня укріпилась до 3,85 гривень за американський долар за низьких темпів інфляції.

За прогнозами НБУ дефіцит поточного рахунку платіжного балансу становитиме близько 4% ВВП у 2017–2018 роках. Покращення конкурентоспроможності експорту компенсуватиметься зростанням імпорту через відновлення внутрішнього попиту. Сприятливіші умови торгівлі пом'якшать негативний ефект від припинення торгівлі з неконтрольованими територіями на торговельний баланс.

Основним джерелом фінансування поточного рахунку у 2017–2018 роках стане продовження скорочення готівкової валюти поза банками та пожвавлення припливу капіталу до приватного сектору. Офіційне фінансування (насамперед від МВФ) має забезпечити нарощення міжнародних резервів та створити надійний буфер перед початком значних виплат за зовнішнім державним боргом, що очікуються з 2019 року.

Список використаних джерел:

1. Береславська О. І. Курсова політика та її вплив на конкурентоспроможність економіки / О. І. Береславська, Д. М. Серебрянський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 8. – с. 209–214.
2. Боришкевич О. Вплив валютного регулювання на економічний розвиток України / О. Боришкевич // Ринок цінних паперів України. – 2016. – № 12. – С. 63–72.
3. Козак Ю. Г. Міжнародні економічні відносини: Навч. Посібник / [Ю.Г. Козак, М.А. Заєць, Т. Sporek, [та ін.]; за заг. ред. Ю. Г. Козака – Одеса- «ТОВ.ПЛУТОН», 2016. – 352 с.
4. Савельєв Є. Валютно-курсова політика України: сучасні тенденції та вибір валютного курсу / Є. Савельєв, В. Куриляк // Журнал європейської економіки. – 2016. – Т. 15 (№ 4). – С. 424–444.
5. Статистика зовнішнього сектору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=65613&cat_id=44446
6. Федорова Г. Асиметрії платіжного балансу України з державами ЄС / Г. Ю. Федорова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 5–6. – С. 151–157.